

Razširjen program posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego na onkološkem inštitutu Ljubljana

Denis Mlakar-Mastnak in sodelavci

Uvod

Na Onkološkem inštitutu Ljubljana že od leta 1998 deluje Posvetovalnica za onkološko zdravstveno nego. Osnova za njeno odprtje je bila vizija razvoja stroke zdravstvene nege, ki med drugim zagovarja, da mora biti medicinska sestra tudi v vlogi zdravstvenega vzgojitelja. S tem pomembno vpliva na celovito informiranje bolnika o zdravljenju in zdravstveni negi, kar posredno vpliva na izboljšanje kakovosti življenja bolnikov tako v obdobju bolnišničnega kot zunaj bolnišničnega onkološkega zdravljenja in rehabilitacije onkološkega bolnika.

Današnji pomen zdravstvene vzgoje

Zaradi hitro spreminjajočega se sistema zdravstvene obravnave bolnikov se je v zadnjih letih ležalna doba bistveno skrajšala in vedno več onkoloških bolnikov se zdravi ambulantno ali v dnevni bolnišnici. Medicinske sestre Onkološkega inštituta Ljubljana se zavedamo, da zaradi čimhitrejšje obravnave bolnikov, lahko prihaja do pomanjkljivega informiranja bolnikov o bolezni in stranskih učinkih zdravljenja. Raziskave v svetu so pokazale, da je pri obravnavi onkološkega bolnika ključnega pomena načrtovano zdravstveno vzgojno delo. Bolniki z rakom se srečujejo z različnimi negativnimi simptomi, kot posledico bolezni in specifičnega zdravljenja, ki pomembno vplivajo na kakovost njihovega življenja. Nekatere od negativnih simptomov lahko z zdravstveno vzgojo, s svetovanjem in z učenjem bolnika o njegovi vlogi pri obvladovanju stranskih učinkov preprečimo ali omilimo in s tem pomembno vplivamo na potek obravnave in kakovost življenja bolnika. Medicinske sestre so v okviru negovalne anamneze dolžne pridobiti informacije o bolnikovih težavah v domačem okolju in svetovati, kako težave obvladovati. Preveriti je potrebno, ali imajo bolniki za to dovolj znanja in informacij.

*Denis Mlakar-Mastnak, dipl.m.s., spec. klin.diet., Marjana Bernot, dipl.m.s., univ.dipl.org.,
Cvetka Cerar, viš.med.ses., Zdenka Erjavec, dipl.m.s., Irena Golob, viš.med.ses., Jožica Jelen
Jurič, dipl.m.s., Marija Mira Logonder, viš.med.ses., Darija Musič, viš.med.ses., spec.pedagog,
Biserka Petrijevčanin, viš.med.ses., Marija Rebeušek, viš.med.ses., mag. Brigita Skela
Savič, univ.dipl.org., Snežana Umičević, viš.med.ses., Helena Uršič, viš.med.ses., ET
Onkološki inštitut Ljubljana*

Aktivnosti zdravstvene vzgoje moramo zato usmerjati v informiranje, svetovanje, učenje bolnikov in svojcev ter pomoč pri oblikovanju vrednot in stališč. Znanje in veščine, ki jih bolniki in njihovi svojci pridobijo z zdravstveno vzgojo, pripomorejo, da ob problemih, s katerimi se srečujejo predvsem zunaj bolnišnice, pravočasno in pravilno ukrepajo ter znajo poiskati primerne rešitve za probleme, oziroma znajo poiskati ustrezno pomoč. Bolnikom tako omogočimo, da postanejo aktivni člani pri sprejemanju odločitev v procesu zdravljenja in zdravstvene nege. Zdravstvena vzgoja izboljša in ohranja kakovost življenja bolnikov med specifičnim onkološkim zdravljenjem, okrevanjem in življenjem z napredovalo boleznijo ter omogoča kontinuirano skrb za bolnika.

Predlog plana razvoja razširjenega programa Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego

Da bi tudi bolnikom, ki se zdravijo ambulantno omogočili kakovostno, kontinuirano zdravstveno nego, smo v letu 2004 v dvanajstčlanski delovni skupini medicinskih sester izdelali predlog plana razvoja razširjenega programa Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego.

V obravnavi bolnikov smo se odločili za multidisciplinaren pristop, ki upošteva povezovanje medicinskih sester z zdravstvenimi sodelavci znotraj in zunaj Onkološkega inštituta. Poleg individualne in skupinske zdravstvene vzgoje bolnikov bodo naloge sodelujočih v Posvetovalnici za onkološko zdravstveno nego tudi razvijanje pisnih zdravstvenovzgojnih in informacijskih vsebin oziroma navodil za bolnike in njihove svojce. Poleg tega bomo za posamezna zdravstvenovzgojna področja izdelali standardne učne vsebine, ki bodo omogočile poenotenje procesa zdravstvenovzgojnega dela izvajalcev in s katerimi bomo lahko zagotovili kakovost na tem področju.

Že vpeljana področja zdravstvene vzgoje bolnikov (v tabeli 1 so to področja od št. 1. do 4.) bomo v Posvetovalnici za onkološko zdravstveno nego združili še s petimi novimi področji stroke zdravstvene nege.

Raziskava

Da bi ugotovili želje in potrebe bolnikov po zdravstveni vzgoji, njihove dosedanje izkušnje in mnenje o informiranju, smo aprila leta 2005 na Onkološkem inštitutu Ljubljana izvedli raziskavo. Pri tem smo uporabili delno strukturiran anketni vprašalnik. V raziskavo je bilo vključenih 143 bolnikov Onkološkega inštituta Ljubljana. Anketiranih je bilo 63 % žensk in 36 % moških, povprečna starost anketiranih je bila 52 let. Rezultati raziskave so pokazali, da smo si v planu postavili cilje, ki odsevajo potrebe in želje bolnikov, ki se zdravijo na Onkološkem inštitutu Ljubljana.

Tabela 1: Področja delovanja Posvetovalnice za zdravstveno nego in obseg predloga plana razvoja razširjenega programa Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego

Področja delovanja Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego vključujejo:	Plan razvoja razširjenega programa Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego obsega:
1. Zdravstveno vzgojo pri negi stome in inkontinence.	1. Opis pomena in ciljev zdravstvenovzgojnega dela na posameznem področju.
2. Prehransko zdravstveno vzgojo.	2. Opredelitev pogojev, ki jih mora izpolnjevati medicinska sestra za zdravstveno vzgojno delo v posvetovalnici.
3. Zdravstveno vzgojo pri zdravstveno - socialni obravnavi bolnikov.	3. Določitev lokacije kjer se bo zdravstveno vzgojno delo izvajalo.
4. Protibolečinsko zdravstveno vzgojo.	4. Določitev poti naročanja bolnikov v posvetovalnico.
5. Zdravstveno vzgojo pri sistemskem zdravljenju raka.	5. Določitev oblik dela z bolniki.
6. Zdravstveno vzgojo pri zdravljenju z radioterapijo.	6. Določitev načina dokumentiranja zdravstvene vzgoje.
7. Zdravstveno vzgojo pri kirurškem zdravljenju.	7. Izdelavo urnika za posamezno področje in za posamezne oblike dela z bolniki.
8. Zdravstveno vzgojo pri obvladovanju okužb v bolnišnici in doma.	
9. Zdravstveno vzgojo s področja paliativne zdravstvene nege in oskrbe.	

Zaključek

Sodobna zdravstvena nega zahteva, da izoblikujemo učinkovite strategije za aktivno vključevanje bolnikov in njihovih svojcev v proces zdravstvene nege. Razširitev dejavnosti v Posvetovalnici za onkološko zdravstveno nego na Onkološkem inštitutu Ljubljana je vsekakor eden od možnih pristopov.

Poglavitno vodilo našega delovanja v Posvetovalnici za onkološko zdravstveno nego je zagotavljanje kakovostnega bolnikovega življenja med boleznijo in zdravljenjem. Cilji zdravstvenovzgojnega dela pa so mnogi in različni. Med pomembnejšimi cilji so poleg kontinuirane skrbi za bolnike v zunaj bolnišnični obravnavi, še večja informiranost bolnikov in aktivno vključevanje bolnikov ter njihovih svojcev v proces zdravljenja in zdravstvene nege. Orodje s katerim bomo dosegali svoje cilje bo zdravstvena vzgoja.

Naše nadaljnje aktivnosti bodo usmerjene v izbor medicinskih sester za posamezno področje zdravstvene vzgoje in določitev koordinatorjev za posamezno področje zdravstvene vzgoje. Vključene medicinske sestre v Posvetovalnici za onkološko zdravstveno nego bodo zadolžene za oblikovanje učnih vsebin, za pripravo pisnih

zdravstvenovzgojnih vsebin za bolnike in njihove svojce, za pripravo propagandnih obvestil, za povezovanje z zdravstvenimi sodelavci znotraj in zunaj Onkološkega inštituta Ljubljana, idr.

Zavedamo se, da bo vzpostavitev učinkovitega delovanja Posvetovalnice za onkološko zdravstveno nego, zahtevala od vseh vključenih veliko trdega dela in pozitivne naravnosti. Vendar je anketa, ki smo jo izvedli med bolniki Onkološkega inštituta, v nas utrdila prepričanje, da smo izbrali pravo pot.

Literatura in viri

- Aston V. An education programme for patients with cancer. Nurs stand 1996; 11: 42-44.
- Bastable B S. Nurse as educator: Principles of teaching and learning. London: Jones and Bartlett Publishers Canada, 1997.
- Hoyer S. Zdravstvena vzgoja in zdravstvena prosveta. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 1995: 41-6.
- Jelenc S. ABC izobraževanja odraslih. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1996.
- Kiger A M. Teaching for health. New York: Churchill Livingstone, 1995.
- Kristančič A. Svetovanje in komunikacija. Ljubljana: AA Inserco, 1995: 6-106.
- Kristančič A, Osterman A. Individualna in skupinska komunikacija. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba, 1999: 11-42.
- Nemetz S, Giarelli E. Improving the quality of life trough education: a pilot program of symptom management classes for oncology patients. Am J Nurs 2001; 102: 40-42.
- Skela Savič B. Informiranje bolnika z rakom kot element celovitega upravljanja kakovosti. Obzor Zdr N 2003; 37: 107-115.
- Velepič M, Skela S B, Cerar C. The role of consultancy for oncological nursing care in the education of patients and their families. V: Procedings book; Practicing for the future: the role of the nurse 1 st EONS Spring Convention, Leuven, 17-18 april 1998: EONS, 1998: 47.